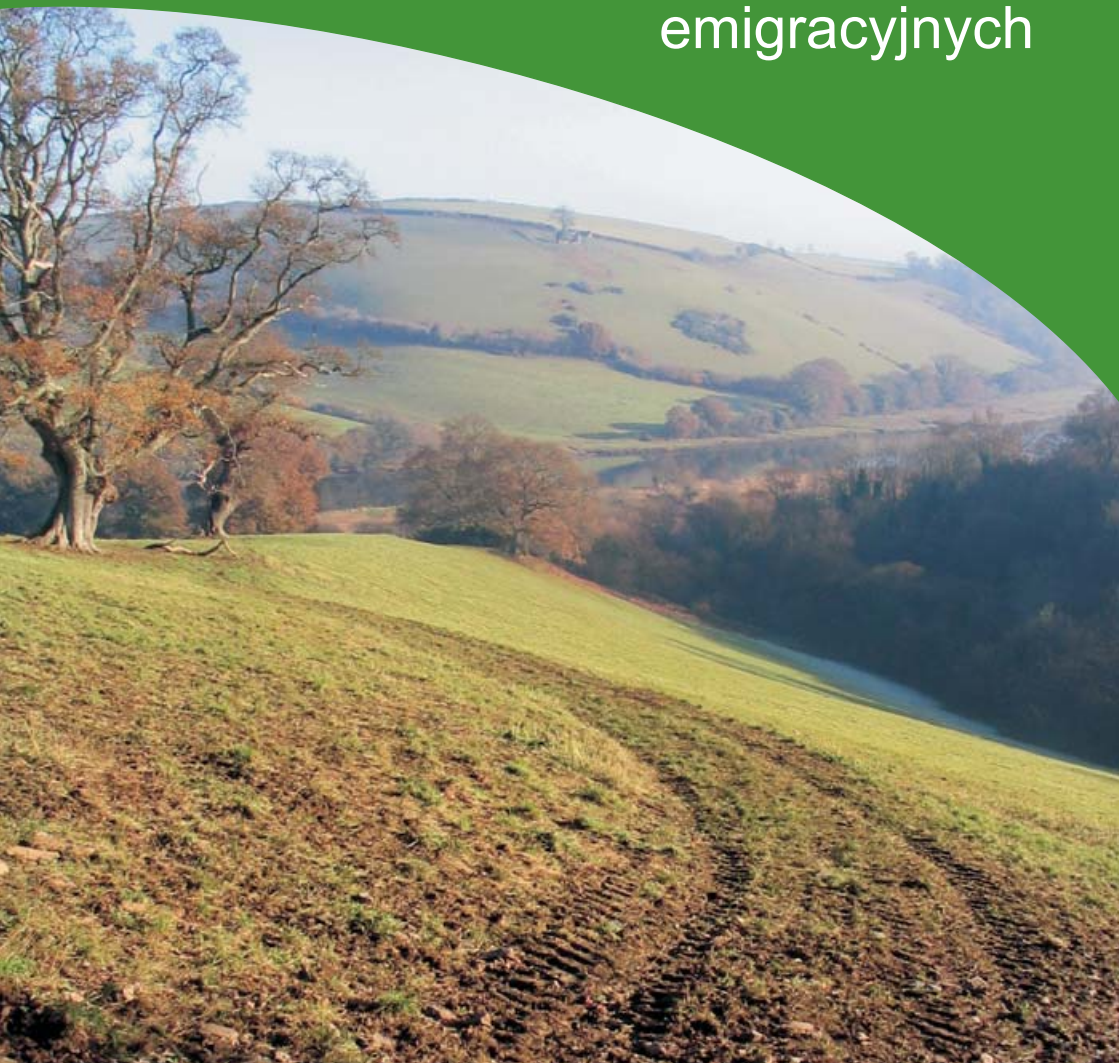

Polish

Podręcznik dla pracowników emigracyjnych

Informacje i usługi

South Hams
District Council

Witamy w pięknym South Hams, w południowym hrabstwie Devon

© Crown Copyright.
All rights reserved.
South Hams District
Council. Licence No.
100022628/ 2007

Niniejszy podręcznik zawiera informacje na temat życia i pracy dla osób przeprowadzających się z innego obszaru w Wielkiej Brytanii. Twój wkład w życie naszych społeczności ma dla nas duże znaczenie. Życzymy Ci bezpiecznego i przyjemnego pobytu w Devon.

Podziękowania: Niniejsza książka została opracowana jako łączony projekt powstały we współpracy z Radą Okręgu South Hams, South Hams CVS i jest wspierana przez South Hams CAB. Projekt został sfinansowany przez Centrica.

OŚWIADCZENIE: Pomimo podjęcia stosownych kroków, mających na celu zapewnienie poprawności informacji podanych w niniejszym podręczniku, doradzamy potwierdzenie aktualności oferowanych usług w wymienionej agencji, ponieważ może dojść do zmian.

październik 2007 r.

Spis treści

Zatrudnienie i finanse

Plan rejestracji pracowników (Worker Registration Scheme, WRS)	4
Znalezienie pracy	5
Podatek dochodowy i system ubezpieczeń społecznych	6
Prawa pracownicze	7
Przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy	8
Zasiłki	8
Pieniądze i bankowość	8

Służby publiczne

Policja	10
Przestępstwa	11
Twoje bezpieczeństwo	13
Bezpieczeństwo publiczne	15
Bezpieczeństwo osobiste	15
Pożar	15

Zamieszkanie i zakwaterowanie

Informacje ogólne	17
Prywatne wynajęte domy	17
Domy wynajmowane wspólnie przez nie spokrewnione osoby (HMO)	18

Zdrowie i dobrostan

Leczenie doraźne w nagłym przypadku	19
Szpitala	20
Lekarze rodzinni	20
Stomatologia	21
Apteki	21
Optycy	21

Edukacja i szkolenie

Szkoły	22
Kształcenie dorosłych i kształcenie w placówkach lokalnych	22

Usługi lokalne

Usługi samorządowe i numery kontaktowe	23
Usługi biblioteczne, łącznie z dostępem do Internetu	23
Religia i przekonania	23
Kultura i czas wolny	24
Biuro porad obywatelskich	24
Ośrodki społeczne	25
Wolontariat	25
Inne pomocne agencje	26

Zatrudnienie i finanse

Jeżeli jesteś obywatelem Wielkiej Brytanii lub obywatelem kraju należącego do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), nie potrzebujesz pozwolenia na pracę w Wielkiej Brytanii.

Obywatele ośmiu nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej (Polska, Litwa, Estonia, Łotwa, Słowenia, Słowacja, Węgry i Czechy), którzy są zatrudnieni, muszą dokonać rejestracji w Systemie Rejestracji Pracowników (WRS). W przypadku obywateli jednego z nowych państw członkowskich, którzy zamierzają prowadzić własną działalność gospodarczą, nie ma obowiązku dokonywania rejestracji w WRS.

Osoby spoza terenu krajów EOG nadal mogą ubiegać się o pracę w Wielkiej Brytanii, jeżeli kwalifikują się do uzyskania pozwolenia na pracę lub jeżeli spełniają kryteria wyznaczone przez jeden z planów dostępnych dla osób chcących przyjechać do Wielkiej Brytanii. Do Twojego paszportu zostanie wbita informacja czy uzyskasz zgodę na pracę tutaj czy nie.

W celu uzyskania dalszych informacji należy zapoznać się ze stroną internetową: www.workingintheuk.gov.uk

lub zadzwonić pod numer telefonu: **0870 606 7766**

System Rejestracji Pracowników (WRS)

Rejestracja w systemie jest obowiązkowa dla osób pochodzących z jednego z nowych państw członkowskich UE. Rejestracji należy dokonać w ciągu miesiąca od podjęcia pracy w Wielkiej Brytanii. W celu dokonania rejestracji, należy wypełnić i wysłać formularz WRS.

Formularz dostępny jest na stronie internetowej: www.workingintheuk.gov.uk.

Informacje na temat formularzy można uzyskać dzwoniąc do **Ministerstwa Spraw Wewnętrznych** pod numer telefonu: **0870 521 0224**

Po legalnym przepracowaniu w Wielkiej Brytanii 12 nieprzerwanych miesięcy uzyskasz pełne prawa do swobodnego przemieszczania się i nie będziesz już musiał rejestrować się w WRS. Możesz wtedy uzyskać pozwolenie na pobyt stały, potwierdzający prawo zamieszkiwania i pracy w Wielkiej Brytanii.

Jeżeli dokonałeś już rejestracji w WRS oraz pracujesz w Wielkiej Brytanii przez 12 miesięcy, możesz się ubiegać o pozwolenie na pobyt stały.

Dalsze informacje dostępne są na stronie **Departamentu Imigracji i Narodowości (Immigration and Nationality Directorate – IND)** - www.ind.homeoffice.gov.uk

Jeżeli potrzebujesz dalszych informacji, zadzwoń do **Biura Informacji do spraw Imigracji i Narodowości (Immigration and Nationality Enquiry Bureau)** pod numer telefonu: **0870 606 7766**

Pracodawcy łamią prawo, jeżeli pracujesz dla nich bez dokonania rejestracji.

Znalezienie pracy

Oferty pracy można znaleźć w wielu źródłach ofert:

- lokalnych gazetach
- prywatnych agencjach zatrudnienia
- poprzez znajomych
- odwiedzając prowadzone przez rząd biuro Jobcentre Plus

Jobcentre Plus jest rządową agencją wspierającą ludzi w wieku produkcyjnym w znalezieniu pracy oraz pomagającą pracodawcom w znalezieniu pracowników. Można odwiedzić lokalne biuro Job Centre lub Jobcentre Plus. Adres i numer telefonu lokalnego biura można znaleźć w miejscowej bibliotece i biurach samorządowych.

Strona internetowa Jobcentre Plus: www.jobcentreplus.gov.uk

W celu uzyskania dalszych informacji należy zapoznać się ze stroną internetową: www.workingintheuk.gov.uk

oraz ze stroną internetową Departamentu Zatrudnienia oraz Emerytur i Rent: www.dwp.gov.uk

lub zadzwonić pod numer telefonu: **0207 712 2171**

Podatek Dochodowy

W przypadku osób zatrudnionych podatek dochodowy zostanie pobrany bezpośrednio z pensji. System ten nazywa się to Pay As You Earn (PAYE). Osoby zatrudnione traktowane będą jak obywatele Wielkiej Brytanii w celach podatkowych, jeżeli:

- Przebywają w Wielkiej Brytanii przez 183 lub więcej dni w ciągu roku podatkowego lub
- Odwiedzają Wielką Brytanią regularnie, a wizyty to średnio 91 lub więcej dni w roku podatkowym w okresie nie przekraczającym 4 lat lub
- Przyjeżdżają do Wielkiej Brytanii w określonym celu, oznaczającym, że przebywają w Wielkiej Brytanii przez co najmniej dwa lata.

Rok podatkowy trwa od 6 kwietnia do 5 kwietnia. Wszystkie kraje UE mają podpisane umowy, dzięki którym ten sam dochód nie zostanie opodatkowany dwukrotnie.

Kwoty odpisów podatkowych można znaleźć na stronie **Urzędu podatkowego (HM Revenue and Customs)** pod adresem: www.hmrc.gov.uk/rates/index.htm

Istnieje możliwość zarobienia w roku podatkowym określonej kwoty, która nie będzie podlegać podatkowi dochodowemu. Kwota ta to indywidualna ulga podatkowa. O jej wysokości zostaniesz powiadomiony przez urząd podatkowy. Jeżeli dochody nie przekraczają kwoty ulgi podatkowej, nie zostanie naliczony podatek dochodowy.

Jeżeli prowadzisz własną działalność gospodarczą (pracujesz na własny rachunek), musisz zarejestrować się w urzędzie podatkowym. Zwroty podatku dokonywane są przy użyciu systemu rozliczeń podatkowych, w którym dostarczasz wszystkich niezbędnych informacji oraz obliczasz swoje zarobki itp. Następnie urzędy podatkowe sprawdzą te informacje i poinformują Cię o kwocie podatku do zapłacenia.

W celu uzyskania informacji ogólnych przejdź na stronę: www.hmrc.gov.uk

System Ubezpieczeń Społecznych

Wszystkie osoby pracujące pomiędzy 16 a 60 (dla kobiet) lub 65 (dla mężczyzn) rokiem życia mają obowiązek płacenia składek na ubezpieczenie społeczne. Jeżeli posiadasz zatrudnienie, masz obowiązek opłacania składek ubezpieczenia społecznego klasy 1. Jeżeli prowadzisz własną działalność gospodarczą, będziesz płacić składki ubezpieczenia społecznego klasy 2 i 4.

Jeżeli nie mieszkasz na stałe w Wielkiej Brytanii i przyjeżdżasz tutaj do pracy, będziesz musiał zarejestrować się w celu uzyskania numeru ubezpieczenia społecznego oraz opłacać składki ubezpieczeniowe na tych samych zasadach, co osoby mieszkające w Wielkiej Brytanii na stałe i posiadające stałe zatrudnienie. Wysokość obowiązkowych składek będzie zależeć od tego, czy jesteś zatrudniony, czy prowadzisz własną działalność gospodarczą oraz od wysokości zarobków. Jeżeli płacisz składki ubezpieczeniowe, możesz być upoważniony do zasiłków.

Dalsze informacje uzyskać można na stronie internetowej www.workingintheuk.gov.uk lub pod numerem gorącej linii: **0845 9157006**

Prawa pracownicze

Przepisy prawa pracowniczego w Wielkiej Brytanii mogą okazać się skomplikowane. Uprawnienia do pewnych zasiłków, np. zasiłku chorobowego i zasiłku macierzyńskiego, zależą od wielu czynników, takich jak długość pobytu w Wielkiej Brytanii, długość zatrudnienia oraz wysokość składek na ubezpieczenia społeczne. W celu uzyskania dalszych informacji w sprawie zasiłków przejdź na stronę internetową:

www.dwp.gov.uk (Informacje znajdują się w spisie od A do Z zasiłków i usług, a następnie w dziale Umów dotyczących ubezpieczeń społecznych z innymi krajami).

Przydatne wydawnictwo pt: "Working in the UK - Know Your Rights" dostępne jest na stronie internetowej www.worksmart.org.uk lub pod numerem telefonu: **0870 600 4882**. Publikacja dostępna jest w litewskiej, węgierskiej, czeskiej, polskiej i portugalskiej wersji językowej.

Pracodawca może potrącać kwoty z zarobków wyłącznie wtedy, gdy:

- Jest to prawnie wymagane (np. podatek i ubezpieczenie społeczne)
- Został upoważniony do tego przez Ciebie w umowie
- Zostało to uzgodnione w formie pisemnej przed potrąceniem pieniędzy.
- Istnieją również dodatkowe zasady dla osób zatrudnionych w handlu detalicznym.

Twoje lokalne **Biuro porad obywatelskich (CAB)** może również udzielać porad w sprawie zasiłków związanych z prawami pracowniczymi. Dane kontaktowe oraz informacje na temat godzin przyjęć najbliższego oddziału można znaleźć w organizacjach wymienionych na końcu niniejszej broszury.

Strona internetowa Biura porad obywatelskich: www.adviceguide.org.uk

Przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy

W przypadku zatrudnienia zorganizowanego przez agencję, agencja posiada określone zobowiązania związane z Twoim zdrowiem i bezpieczeństwem. Agencja powinna upewnić się, że nie zostajesz przydzielony do pracy, do której nie masz odpowiednich kwalifikacji. Pracodawca musi upewnić się, że w miejscu pracy stworzone jest bezpieczne środowisko pracy oraz zapewnić odpowiednie szkolenie.

Zasiłek chorobowy (Statutory Sick Pay = SSP) - w przypadku choroby i niestawienia się w pracy przez ponad cztery dni, możesz zostać zakwalifikowany do wypłaty zasiłku chorobowego, jeżeli tygodniowe zarobki brutto są wyższe niż dolna granica zarobków ustalona przez ubezpieczenie społeczne. Zasiłek ten wypłacany jest przez pracodawcę. Jeżeli zostałeś zatrudniony przez agencję oraz płacisz składki na ubezpieczenie społeczne, może przysługiwać Ci zasiłek chorobowy, jeżeli zostałeś skierowany do pracy w czasie choroby.

Zasiłki

Zasiłki to pieniądze wypłacane przez państwo, które obejmują zasiłek dla osób o niskich dochodach, zasiłek na dziecko, zasiłek dla osób szukających pracy, świadczenia z tytułu niezdolności do pracy, zasiłek mieszkaniowy oraz zasiłek na podatek lokalny. Ustalenie uprawnień do zasiłków jest sprawą skomplikowaną i zależy od indywidualnych okoliczności.

Jeżeli przyjechałeś do Anglii i nie pracujesz (nawet jeżeli nie jesteś obywatelem żadnego z państw EOG), powinieneś być w stanie utrzymać się bez ubiegania się o fundusze publiczne.

Więcej informacji dostępnych jest na stronie internetowej: www.dwp.gov.uk

Pieniądze i bankowość

Po przeprowadzce do Wielkiej Brytanii potrzebne Ci będzie konto bankowe, aby otrzymywać pieniądze od pracodawcy, dostawać gotówkę oraz płacić innym.

Aby otworzyć konto bankowe, należy dostarczyć następujące dane:

- dowód tożsamości (paszport, dowód osobisty lub międzynarodowe prawo jazdy)
- potwierdzenie adresu w Wielkiej Brytanii (umowa najmu lub list potwierdzający od pracodawcy)
- potwierdzenie zatrudnienia jest również często wymagane.

Urzędy pocztowe - Oddziały urzędów pocztowych znajdują się na terenie całej Anglii i oferują szeroki zakres usług oraz udogodnień, włączając w to:

- Usługi pocztowe
- Bankowość
- Opłaty rachunków
- Usługi ubezpieczeniowe
- Wymiana walut
- Podatek samochodowy
- Sprzedaż kart telefonicznych oraz kart doładowujących telefony komórkowe.

W celu uzyskania szczegółów na temat produktów i usług urzędów pocztowych, należy zadzwonić pod numer telefonu: **08457 22 33 44** lub odwiedzić stronę internetową: www.postoffice.co.uk

Inne przydatne usługi:

Spółdzielcze kasy oszczędnościowe - pomagają z oszczędnościami, umowami kredytowymi i innymi kwestiami finansowymi. Spółdzielcze kasy oszczędnościowe chętnie pożyczą swoim członkom niewielkie sumy z niskimi stopami oprocentowania. Spółdzielcze kasy oszczędnościowe to organizacje typu non-profit, prowadzone przez lokalnych mieszkańców dla lokalnych mieszkańców. Aby przyłączyć się do spółdzielczej kasy pożyczkowej musisz mieszkać lub pracować w danym rejonie. Twoja pensja może być wypłacana wprost na konto kasy pożyczkowej, którego założenie jest niekiedy łatwiejsze od otwarcia konta bankowego.

Spółdzielcze kasy pożyczkowe w Twoim regionie:

Spółdzielcza kasa pożyczkowa Devon Lane (obejmuje South Hams i zachodnie hrabstwo Devon), telefon: 01548 857868

Spółdzielcza kasa pożyczkowa miasta Plymouth, telefon: 01752 201329

Spółdzielcza kasa pożyczkowa Hope (Plymouth), telefon: 01752 668822

Spółdzielcza kasa pożyczkowa Fortress (Plymouth), telefon: 01752 201183

Spółdzielcza kasa pożyczkowa Teign Reach (Plough i Share, obejmuje Teignbridge), telefon: 01626 354407

Przelewy pieniężne Western Union - Usługa ta pozwala wysłać i otrzymywać pieniądze od krewnych i znajomych na całym świecie. Aby uzyskać dalsze informacje, zadzwoń pod numer telefonu: **0800 833 833**.

www.sendmoneyhome.org – strona stanowi obszerne i podstawowe źródło porad i informacji dotyczących porównania dostępnych produktów związanych z przesyłaniem pieniędzy na całym świecie.

Służby publiczne

Policja

Alarmowy numer telefonu w Wielkiej Brytanii to 999 lub 112. Służby ratunkowe obejmują policję, straż pożarną, pogotowie oraz straż przybrzeżną. Rozmowy telefoniczne z służbami ratunkowymi są darmowe, nawet z telefonów komórkowych. Połączysz się z operatorem, który sprawdzi numer telefonu i połączy Cię z odpowiednimi służbami. Jeżeli nie masz pewności, z którą służbą powinieneś rozmawiać, poproś o połączenie z Policją.

Aby skontaktować się z lokalnym posterunkiem policji w przypadku pytań nie związanych z sytuacjami krytycznymi, należy zadzwonić pod numer telefonu: **08452 777 444**. Strona internetowa Policji to: www.devon-cornwall.police.uk

Wszystkie angielskie siły policyjne mają dostęp do tłumaczy i usług tłumaczeniowych 24 godziny na dobę, 365 dni w roku. Bez względu na język, którym się posługujesz, Policja będzie w stanie pomóc Ci poprzez szybki dostęp do tłumaczy telefonicznych. Bez względu na to, czy jesteś ofiarą przestępstwa, czy też potrzebujesz porady, ta usługa jest dostępna dla Ciebie.

Przestępstwa

W przypadku popełnienia przestępstwa i aresztowania, zostaniesz zabrany na posterunek i poinformowany o swoich prawach, obejmujących również dostęp do prawnika, który może udzielić Ci niezależnych porad prawnych. Jeżeli wykroczenie jest poważne, w czasie rozprawy sądowej zapewniona zostanie obecność tłumacza.

Istotne jest zrozumienie pewnych aspektów prawa angielskiego, ponieważ mogą się one różnić od przepisów obowiązujących w Twoim kraju. Charakter większości praw jest jednak uniwersalny, a zatem będziesz wiedział, co jest dobre, a co złe.

Alkohol – W Wielkiej Brytanii panuje luźne podejście do kwestii spożycia alkoholu przez osoby dorosłe. Alkohol dostępny jest w sprzedaży przez cały tydzień w supermarketach i innych punktach sprzedaży. Lokale posiadające koncesję na sprzedaż alkoholu są często otwarte do późnych godzin nocnych, zwłaszcza w weekendy. Właściciele tych lokali są odpowiedzialni za postępowanie swoich klientów. Sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym stanowi w ich przypadku wykroczenie. Właściciele takich lokali często zatrudniają ochronę, która ma za zadanie zachowanie porządku w lokalu. Ochrona może stosować siłę fizyczną do usunięcia z lokalu osób sprawiających problemy włącznie.

Jeżeli spożywasz alkohol w nadmiarze i przez to zakłócasz spokój w okolicy, okoliczni mieszkańcy mogą wezwać Policję i możesz trafić do aresztu. W przypadku gdy zostaniesz zatrzymany w stanie nietrzeźwym, również możesz trafić do aresztu. Kupowanie lub dostarczanie alkoholu osobom poniżej 18 roku życia stanowi wykroczenie. Niektórzy młodzi ludzie gromadzą się przed sklepami, prosząc dorosłych o zakup alkoholu. Policja będzie prowadzić zdecydowane działania w przypadku osób kupujących lub dostarczających młodzieży alkohol.

Jazda po pijanemu - Jazda pod wpływem alkoholu jest nielegalna w Wielkiej Brytanii. Radzimy nie prowadzić po spożyciu alkoholu. Nigdy nie wsiadaj do pojazdu z kierowcą, który pił alkohol. Jeżeli nie jesteś pewien, weź taksówkę lub idź do domu na piechotę. Jazda po pijanemu jest uważana za poważne wykroczenie i w przypadku złapania zostaniesz oskarżony i osadzony w więzieniu.

Narkotyki - Nielegalna kultura narkotykowa w Wielkiej Brytanii jest popularna w niektórych regionach. Zalecamy nieprzyjmowanie żadnego rodzaju narkotyków. Niektórzy z handlarzy wybierają sobie jako cel populację pracowników emigracyjnych, aby stworzyć nowych nałogowców. Należy pamiętać, że żadne narkotyki dostarczone w ten sposób nie są darmowe, a także że poniesiesz konsekwencje zarówno zdrowotne, jak i prawne. Prowadzenie pojazdu pod wpływem narkotyków jest również nielegalne.

Palenie - W czerwcu 2007 roku prawie wszystkie zamknięte miejsca publiczne oraz miejsca pracy w kraju zostały uznane za strefy dla niepalących. Zakaz palenia obejmuje biura, fabryki, sklepy, puby, bary, pojazdy transportu publicznego i pojazdy firmowe używane przez więcej niż jedną osobę.

Noże - Odradzamy noszenie jakichkolwiek noży. Istnieją specyficzne typy noży, których noszenie zostało zakazane, a odnoszące się do tego prawa są rygorystycznie wprowadzane w życie.

Kradzież sklepowa - W przeszłości niewielką liczbę pracowników emigracyjnych przyłapano na kradzieży towarów ze sklepów. Wiele sklepów posiada zaawansowane metody wykrywania kradzieży, w tym detektywów sklepowych oraz sprzęt do monitoringu elektronicznego, zarówno ukryty jak i jawny. Osoby przyłapano na kradzieży sklepowej zostaną przekazane w ręce policji, osadzone w areszcie policyjnym oraz postawione przed sądem, w celu wyznaczenia kary. Wielu pracodawców zastanawia się poważnie nad zatrudnieniem osób, które miały problemy z policją.

Pojazdy - Prowadzenie pojazdu bez odpowiednich dokumentów jest w Wielkiej Brytanii nielegalne. Każdy kierowca znajdujący się na drodze zobowiązany jest do posiadania brytyjskiego ubezpieczenia samochodowego. Podlegasz również obowiązkowi opłacenia podatku drogowego od pojazdu. Świadcstwo opłaconego podatku drogowego musi być wystawione na przedniej szybie samochodu. Samochody mające ponad 3 lata wymagają również corocznego przeglądu zwanego MOT (obowiązkowe badanie techniczne pojazdu). Brak dowolnego z wyżej wymienionych dokumentów uznawane jest za wykroczenie. Wykroczeniem jest również zabranie samochodu bez pozwolenia właściciela. W przypadku złapania zostaniesz postawiony przed sądem i skazany na pobyt w więzieniu.

Twoje bezpieczeństwo

Zasady ogólne

- Przestrzegaj kodeksu drogowego. Kodeks drogowy można nabyć w księgarniach lub przeczytać na stronie www.highwaycode.gov.uk

Bezpieczeństwo na drodze

- Pamiętaj, w Wielkiej Brytanii obowiązuje ruch lewostronny.
- Chodź po chodniku, jeżeli jest wyznaczony.
- Jeżeli brak jest chodnika, chodź po drodze przodem do kierunku ruchu.
- W dużej grupie, idź gęsiego. Nie blokuj drogi.
- W nocy noś ubrania w jasnym kolorze lub dowolny odbłaskowy element
- Zawsze patrz w obie strony przed przejściem przez ulicę.
- W miarę możliwości używaj wyznaczonych miejsc do przechodzenia przez ulicę.
- Nigdy nie przechodź za lub przed autobusem. Poczekaaj aż odjedzie, aby mieć widoczność obydwu kierunków.

Kierowcy

Przez zakupem samochodu skonsultuj się z pracodawcą lub lokalną Policją.

- Musisz posiadać ważne prawo jazdy.
- Dokonuj zakupu tylko u sprawdzonego sprzedawcy lub w sprawdzonym salonie.
- Musisz posiadać MOT i świadectwo opłaconego podatku drogowego.
- Musisz posiadać brytyjskie ubezpieczenie samochodowe.
- Nie prowadź po spożyciu alkoholu
- Prowadzenie pojazdów pod wpływem narkotyków jest niebezpieczne i nielegalne.
- Korzystanie z telefonu komórkowego w czasie jazdy jest nielegalne.
- Kierowcy i pasażerowie muszą mieć zapięte pasy bezpieczeństwa.
- Jeżeli uczestniczysz w wypadku - MUSISZ SIĘ ZATRZYMAĆ i powiadomić Policję. Pamiętaj, Policja zapewnia usługi tłumaczeniowe.

Pasażerowie

- Nigdy nie wsiadaj do pojazdu z kierowcą, który pił alkohol lub brał narkotyki.
- Zapinaj pasy bezpieczeństwa.

Rowerzyści

Upewnij się, że Twój rower nadaje się do poruszania się po drodze. Przed rozpoczęciem jazdy sprawdź opony i hamulce.

Przepisy prawne wymagają posiadanie czerwonego światła odblaskowego z tyłu roweru oraz żółtych światel odblaskowych na pedalach. Konieczne jest również stałe światło białe z przodu i czerwone z tyłu do stosowania w nocy lub przy złej pogodzie.

- Upewnij się, że inni użytkownicy drogi widzą Cię dzięki odblaskowej odzieży zewnętrznej.
- Noś kask rowerowy.
- Przy skręcaniu w prawo lub w lewo wyraźnie sygnalizuj swoje zamiary.

Bezpieczeństwo publiczne

Wielka Brytania posiada rozwinięty system kamer publicznych połączony z Policją i nagrywający 24 godziny na dobę w wielu miastach. Sieci kamer dostarczają Policji informacje wspomagające nadzór nad bezpieczeństwem publicznym. Pomagają przy problemach spowodowanych na przykład pijaństwem, prowadzeniem pojazdów i parkowaniem. Chcemy mieć pewność, że Twój pobyt w Devon będzie bezpieczny i wolny od przestępstw.

Bezpieczeństwo osobiste

Każdego roku ludzie stają się ofiarami przestępstw, szczególnie kradzieży. Przechowywanie dużych sum pieniędzy w miejscu zamieszkania lub przy sobie nie jest dobrym pomysłem. Wielu pracodawców przechowa dla Ciebie pieniądze lub przeleje fundusze na konto bankowe. Nie przywoź ze sobą przedmiotów wartościowych, chyba że nie masz innego wyjścia. Jeżeli je przywozisz, przechowuj je zawsze zabezpieczone.

Nie pij zbyt dużo, ponieważ narażasz się na niebezpieczeństwo. Za wszelką cenę unikaj narkotyków. W przypadku zaistnienia groźnej sytuacji, odejść lub zadzwoń na Policję. Nie bierz spraw we własne ręce. Policja w Devon pomaga wszystkim obywatelom.

Jeżeli musisz rozmawiać z Policją o sprawie dotyczącej bezpieczeństwa osobistego lub kwestii przestępczości, zadzwoń na dowolny posterunek Policji lub porozmawiaj z policjantem. Twoje pytania będą traktowane poufnie.

Powyższa rada może się wydawać dziwna, jednak jest oparta na doświadczeniu z problemami, jakie napotkali niektórzy emigranci w ciągu ostatnich lat w innych regionach. Zdecydowana większość osób odwiedzających ten obszar nigdy nie doświadczyła problemów.

Pożar

Jeżeli w miejscu Twojego zamieszkania lub pracy wybuchnie pożar, Twoje szanse przeżycia będą zależeć od tych pomieszczeń. Zostały one zaprojektowane, aby zapewnić szybką i łatwą ewakuację. Poniższe informacje zawierają porady, jak zapobiegać pożarom i w jaki sposób zabezpieczyć się w przypadku wystąpienia pożaru.

Zapoznaj się z **PLANEM PRZECIWPOŻAROWYM**, jeżeli jest dostępny w miejscu zamieszkania i pracy.

Na wypadek pożaru zaplanuj szybką i bezpieczną ucieczkę.

Bądź przygotowany – planuj z wyprzedzeniem.

- zapoznaj się z trasą ucieczki z każdego pokoju w miejscu zamieszkania/pracy na zewnątrz (na parterze może to obejmować ucieczkę przez okna.)
- Usuń z trasy ucieczki wszelkie przeszkody i inne przedmioty
- Upewnij się, że potrzebne klucze znajdują się blisko drzwi, okien etc.
- Upewnij się, że wiesz jak zadzwonić po Straż Pożarną, wybierając numer “999” kiedy znajdziesz się już na zewnątrz (z budki telefonicznej, telefonu komórkowego lub pobliskiego domu).
- Omów w grupie sposób postępowania na wypadek pożaru lub nocnego alarmu przeciwpożarowego.

Zaplanuj dziś – jutro może być za późno.

Alarmy przeciwpożarowe

Upewnij się, że w miejscu zamieszkania znajduje się detektor dymu. Urządzenie to z wydaje wyraźnie słyszalny dźwięk w przypadku pojawienia się pożaru. Odpowiednio zamontowane i konserwowane urządzenie ostrzeże Cię w momencie pojawienia się dymu i pozwoli na ucieczkę przed wybuchem pożaru.

Konserwacja detektora dymu:

- Wciskaj guzik testowy alarmu raz na tydzień.
- Wymieniaj baterie raz w roku lub gdy zabrzmi sygnał ostrzegawczy.
- Odkurz powierzchnię dookoła alarmu przy okazji wymiany baterii.

Nigdy nie wyjmuj baterii z detektora. Konserwowanie detektora jest niezbędne.

W razie wątpliwości skontaktuj się z osobą wynajmującą Ci miejsce zamieszkania, np. rolnikiem, kierownikiem pola kempingowego lub gospodarzem.

Zamieszkanie i zakwaterowanie

Istnieją trzy główne grupy zapewniające miejsca zamieszkania do wynajęcia: prywatni gospodarze, lokalne rady oraz spółdzielnie. Wynajęcie mieszkania od rady lub spółdzielni jest niestety mało prawdopodobne, ponieważ posiadają one zazwyczaj bardzo długie listy osób oczekujących na zamieszkanie i większość z nich wymaga 12-miesięcznego okresu pobytu i pracy tutaj. Aby uzyskać dalsze informacje należy skontaktować się z lokalnymi biurami samorządowymi.

- **Rada miejska Plymouth: 01752 668000**
- **Rada okręgu South Hams: 01803 861234**
- **Rada okręgu Teignbridge: 01626 361101**

Prywatny wynajem nieruchomości

Prywatny wynajem nieruchomości jest możliwy w całym regionie Devon. Informacje dotyczące domów do wynajęcia można uzyskać w lokalnych gazetach, u agentów nieruchomości oraz poprzez ogłoszenia w sklepach i supermarketach.

Większość nieruchomości może zostać wynajęta umeblowana lub nieumeblowana. Wskazówka: czynsz jest zazwyczaj płacony co miesiąc z góry. Większość gospodarzy prosi o kaucję, którą można odzyskać po zakończeniu okresu najmu. Może ona wynosić równowartość miesięcznego czynszu. Musisz upewnić się, czy rachunki takie jak prąd, gaz i woda są wliczone w opłaty czynszowe. Konieczne będzie również wykupienie abonamentu telewizyjnego, aby oglądać telewizję. Lokalna rada oraz CSB świadczą pomoc w przypadku pytań związanych z nieruchomościami i zakwaterowaniem.

Nieruchomości użytkowane przez wielu najemców (Houses in Multiple Occupation = HMOs)

Każdy dom zamieszkiwany przez trzy lub więcej niespokrewnione ze sobą osoby jest zgodnie z prawem uważany za nieruchomość użytkowaną przez wielu najemców lub HMO. Wszystkie HMO muszą posiadać licencję wydaną przez lokalne władze, mającą na celu upewnienie się, że spełniają one określone standardy. Dla własnego bezpieczeństwa nie należy zgadzać się na wspólne zamieszkanie w nieruchomości nieposiadającej licencji HMO.

W przypadku problemów z dostawami gazu, prądu lub wody, należy zadzwonić na całodobowe linie pomocy:

Gaz (National Gas): 0800 111 999

Prąd (Western Power): 0800 365 900

Woda (South West Water): 0800 169 1144

Inne przydatne kontakty:

Głównym dostawcą linii telefonicznych jest **BT: 150**

Abonament telewizyjny: 0870 241 9054 lub www.tvlicensing.co.uk

Zdrowie i dobrostan

Leczenie doraźne w nagłym przypadku

W przypadku konieczności uzyskania natychmiastowej pomocy, zadzwoń pod numer **999 lub 112** i wezwij karetkę. Nagły wypadek to **sytuacja krytyczna lub zagrażająca życiu**, która może obejmować utratę świadomości, silne bóle w klatce piersiowej lub utratę krwi.

Usługa NHS Direct - jeżeli Ty sam lub ktoś znajomy nie czuje się dobrze i potrzebuje porady medycznej lub informacji zdrowotnej, możesz zadzwonić do NHS Direct i porozmawiać przez telefon z pielęgniarką lub doradcą ds. zdrowia. Usługa NHS Direct dostępna jest przez całą dobę, 7 dni w tygodniu. Dzwoniąc do usługi NHS Direct możesz również uzyskać informacje dotyczące najbliższego szpitala, lekarza, dentysty i optyka. W razie potrzeby dostępna jest usługa tłumaczeniowa - należy o nią poprosić.

Strona internetowa usługi NHS direct zapewnia informacje w wielu językach.

Usługa NHS Direct: **0845 4647** lub www.nhsdirect.nhs.uk

Szpitalne

W przypadku konieczności natychmiastowego leczenia szpitalnego, możesz uzyskać je za darmo na każdym oddziale ratunkowym ("Accident and Emergency", zwanym także A&E lub Casualty) lub w ambulatorium (Minor Injuries Unit = MIU). Jeżeli jest to nagły wypadek, zadzwoń pod numer 999 lub 112 i wezwij karetkę. Nie musisz być zarejestrowany u lekarza, aby móc korzystać z usług szpitalnych. Oddziały ratunkowe przyjmują zazwyczaj poważniejsze wypadki niż oddziały ambulatoryjne. Duże szpitale znajdują się w Torbay, Plymouth i Exeter, zaś oddziały ambulatoryjne są dostępne w wielu miastach.

Jeżeli zostałeś przyjęty do szpitala przez swojego lekarza i obecnie pracujesz lub studiujesz w Anglii, Twoja opieka medyczna zazwyczaj będzie darmowa. Decyzję o tym podejmuje szpital, który może poprosić o dokument tożsamości oraz zapytać, gdzie pracujesz lub studiujesz.

Jeżeli chcesz zrozumieć skomplikowane informacje medyczne lub podjąć decyzję dotyczącą opieki, możesz poprosić o natychmiastową pomoc tłumacza przez telefon lub osobistą, dostępną przy następnym wizycie. Pomoc tłumacza można również zorganizować dzwoniąc do usługi NHS Direct.

- **Szpital główny okręgu Torbay: 01803 614567**
- **Szpital Derriford, Plymouth: 01752 77711**
- **Szpital Royal Devon i Exeter: 01392 411611**

Lekarze pierwszego kontaktu (ogólni)

Lekarze ogólni (General Practitioners = GPs) są pierwszą osobą kontaktową dla ludzi szukających pomocy medycznej. Zapewniają szeroki zakres indywidualnej opieki medycznej oraz jeśli to konieczne kierują pacjentów do lekarzy specjalistów. Lekarze pierwszego kontaktu wykonują również sporo zabiegów przeprowadzanych niegdyś w szpitalach, takich jak kontrola ciśnienia krwi, drobne zabiegi chirurgiczne, opieka nad osobami z cukrzycą, astmą i innymi przewlekłymi chorobami. Jeżeli chcesz spotkać się z lekarzem, musisz zadzwonić lub udać się do gabinetu, aby umówić się na wizytę.

Jeżeli zamierzasz pozostać tu przez okres do 3 miesięcy, możesz chodzić do lekarza jako tymczasowy mieszkaniec bez potrzeby rejestrowania się. Dobrze jest mieć ze sobą paszport. Jeżeli zamierzasz tu pozostać przez ponad 3 miesiące, powinieneś udać się do gabinetu i zarejestrować się. Dobrze jest zabrać ze sobą paszport, ponieważ możesz zostać poproszony o okazanie go w rejestracji.

Wszystkim pacjentom przysługują darmowe usługi związane z planowaniem rodziny (antykoncepcja) oraz leczenie pewnych chorób zakaźnych.

Aby uzyskać szczegóły dotyczące najbliższego gabinetu lekarskiego, należy zadzwonić do usługi **NHS Direct: 0845 4647** lub przejść na stronę internetową www.nhsdirect.nhs.uk

Stomatologia

Aby uzyskać szczegółowe informacje na temat najbliższego stomatologa mogącego udzielić pomocy w przypadku nagłego leczenia dentystycznego, skontaktuj się z **Dentystyczną linią pomocy: 0800 458 5813**

Apteki

Apteki zapewniają ogólne porady zdrowotne. Jeżeli otrzymałeś od lekarza receptę, będziesz musiał udać się do apteki, aby wykupić leki. Za **każdy przepisany** lek może zostać naliczona opłata. Apteki można znaleźć przy większości głównych ulic oraz w centrach handlowych w mieście.

Lokalne gazety podają szczegóły dotyczące aptek otwartych do późna lub przez całą noc.

Optycy

Optyków można znaleźć na większości głównych ulic oraz obszarów handlowych w mieście. Musisz zapłacić za badania wzroku i przepisane okulary.

Edukacja i szkolenie

Szkoły

Jeżeli masz dziecko między 5 a 16 rokiem życia, Twoim obowiązkiem jest zapewnienie mu wykształcenia, zazwyczaj poprzez zapisanie dziecka do szkoły. Niektóre dzieci uczą się w domu. Państwowa edukacja jest darmowa. Szkoły państwowe podzielone są na podstawowe (5-11 lat) i średnie (11-18 lat). W wielu wsiach dostępne są szkoły podstawowe, natomiast w większości miast znajdują się szkoły podstawowe i średnie.

Aby uzyskać informacje dotyczące lokalnych szkół oraz usług dla dzieci poniżej 5 roku życia, skontaktuj się z **Children and Young People's Services: 01392 382059**

Kształcenie dorosłych i kształcenie w placówkach lokalnych

Ośrodki społeczne w całym Devon oferują szeroki zakres możliwości podstawowego szkolenia oraz osobistego rozwoju dla wszystkich członków lokalnej społeczności, włączając w to pomoc dla osób mówiących innymi językami, kursy znajomości komputera, umiejętności pisania, czytania i liczenia. Ośrodki takie często organizują również kluby młodzieżowe, zajęcia sportowe i inne zajęcia edukacyjne na świeżym powietrzu.

Aby dowiedzieć się więcej o takich ośrodkach w Twojej okolicy, skontaktuj się z **Devon Adult & Community Learning: 01392 386580**

Usługi lokalne

Usługi samorządowe i numery kontaktowe

Rady lokalne zapewniają szeroki zakres usług, łącznie z wywozem śmieci i recyklingiem, utrzymaniem parków i przestrzeni rekreacyjnych, centrami wypoczynkowymi i sportowymi, zwalczaniem szkodników, pobieraniem lokalnych podatków itp.

Rada hrabstwa Devon oraz Rada miasta Plymouth zapewniają usługi na tych obszarach, łącznie z edukacją, bibliotekami, zasiłkami, normami handlowymi oraz opieką społeczną. Dalsze informacje można uzyskać w siedzibie każdej Rady. Szczegółowe dane kontaktowe:

- Rada hrabstwa Devon: **0845 155 1015**
lub na stronie internetowej www.devon.gov.uk
- Rada miasta Plymouth: **01752 668000**
lub na stronie internetowej www.plymouth.gov.uk
- Rada okręgu South Hams: **01803 861234**
lub na stronie internetowej www.southhams.gov.uk
- Rada okręgu Teignbridge: **01626 361101**
lub na stronie internetowej www.teignbridge.gov.uk

Usługi biblioteczne

Na każdym obszarze znajdują się biblioteki z darmowym członkostwem, możliwością wypożyczenia książek oraz korzystania z komputerów z dostępem do Internetu. Za niektóre usługi mogą być pobierane opłaty. Aby uzyskać dalsze informacje dotyczące najbliższej biblioteki, możesz zadzwonić pod następujące numery telefonów:

- Rada hrabstwa Devon: **0845 155 1001**
- Rada miejska Plymouth: **01752 305923**

Religia i przekonania

Wielka Brytania jest krajem o silnych chrześcijańskich tradycjach historycznych, ale mieszkają tutaj wyznawcy wielu różnych religii. Informacje o miejscach kultu w najbliższej okolicy można uzyskać w bibliotece lub za pośrednictwem książki telefonicznej.

Kultura i czas wolny

Południowa część hrabstwa Devon posiada kilometry cudownych plaż, piękną okolicę oraz kwitnącą scenę muzyczną i artystyczną. Obszar południowego hrabstwa Devon jest odpowiednim miejscem na dobrą zabawę i rozkoszowanie się czasem wolnym. Oprócz plaż, parku narodowego Dartmoor i wielu historycznych miejsc, w głównych miastach znajdują się również centra rozrywki oraz centra sportowe. Każde z głównych miast posiada biuro informacji turystycznej, oferujące mnóstwo informacji o tym, co można zobaczyć lub robić w tej okolicy.

Przydatne adresy, które pomogą cieszyć się czasem wolnym:

www.somewhere-special.co.uk

www.southdevonaonb.org.uk

www.dartmoor-npa.gov.uk (Dartmoor National Park)

www.discoverdevon.com

www.visitplymouth.co.uk

Biuro Doradztwa Personalnego

Biuro doradztwa personalnego (CAB) zapewnia darmowe, niezależne i poufne informacje finansowe, konsumenckie, prawne oraz w na wiele innych tematów. Zazwyczaj pracownicy biura są bardzo zajęci, należy więc wcześniej zadzwonić i umówić się na spotkanie.

Strona porad CAB znajduje się pod adresem: www.adviceguide.org.uk

Dane kontaktowe lokalnego biura:

- **South Hams: 01803 862392**
poniedziałek - czwartek
10:00 - 13:00 i 14:00 - 16:00
- **Plymouth: 0870 1264011**
poniedziałek - piątek
10:00 - 13:00
- **Teignbridge: 01626 203141**
poniedziałek, wtorek, środa i piątek
9:00 - 15:00
(w czwartki nieczynne)

Ośrodki społeczne

Jeżeli chciałbyś spotkać się z ludźmi o podobnych zainteresowaniach, hrabstwo Devon oferuje dobrze zorganizowaną sieć grup wolontariackich, społecznych i religijnych oraz innych organizacji zapewniających pomoc, wsparcie i porady w wielu sprawach. Szczegóły dotyczące tych grup możesz uzyskać w Radzie Stowarzyszeń Wolontariuszy (Council for Voluntary Service = CVS) lub w podobnej organizacji.

- **CVS w South Hams: 01803 862266**
www.southhamscvs.org.uk
- **Plymouth Community Partnership: 01752 202590**
www.pcp.org.uk
- **CVS w Teignbridge: 01626 203050**
www.teigncvs.org.uk

Wolontariat

Wolontariat może być wspaniałym sposobem by stać się częścią lokalnej społeczności. Praca wolontariusza w Wielkiej Brytanii może podlegać pewnym ograniczeniom. Jeżeli jesteś obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej, nie ma żadnych ograniczeń dotyczących wolontariatu, dotyczy to również obywateli Islandii, Norwegii i Liechtensteinu. Aby uzyskać dodatkowe informacje należy skontaktować się z lokalnym Centrum wolontariatu.

- **Centrum wolontariatu South Hams: 01803 862266**
- **Plymouth Guild: 01752 201766**
- **Centrum wolontariatu Teignbridge: 01626 203050**

Inne pomocne agencje

Amber Initiatives: 01752 290015

Organizacja typu non profit pomagająca emigrantom w Plymouth. Informacje na stronie dostępne są w języku angielskim, polskim, rosyjskim i litewskim. www.amber-initiatives.co.uk

Ośrodek prawny w Devon: 01752 519 794

Ośrodek prawny w Devon zapewnia porady prawne i przedstawicielstwo w kwestiach związanych z opieką społeczną, edukacją, zamieszkaniem i emigracją.

Linia pomocy dla mężczyzn: 0808 801 0327

Informacja, pomoc i porady dla mężczyzn będących ofiarami przemocy domowej.

Linia pomocy dla kobiet w południowym Devon: 01364 644088

Dostępna w dni powszednie, w godz. 10:00 - 13:00

Linia wsparcia dla ofiar: 0845 676 1020**Linia dla osób uzależnionych od narkotyków: 0800 77 66 00****Samarytanie: 08457 90 90 90**

Poufna linia pomocy dla wszystkich

Linia pomocy dla dzieci: 0800 11 11

Poufna linia pomocy dla młodych ludzi poniżej 18 roku życia

Stop przestępstwom: 0800 555 111

Zgłoś anonimowo przestępstwo i pomóż rozwiązać sprawę kryminalną

Bezpośrednia linia dla konsumentów: 08454 04 05 06

Zapewnia jasne, praktyczne porady konsumenckie osobom nabywającym towary / usługi np. w kwestii nadpłat, wadliwych towarów, sporów itp. www.consumerdirect.gov.uk

Niniejsza publikacja dostępna jest również w
innych językach oraz innych formatach,
także wydrukowana dużą czcionką.
Prosimy o kontakt pod numerem telefonu
01803 861234 lub adresem e-mail
customer.services@southhams.gov.uk

Tekst ten można również znaleźć na naszej
witrynie internetowej www.southhams.gov.uk

Niniejsza książka została opracowana jako łączony projekt powstały we współpracy z Radą Okręgu South Hams, South Hams CVS i jest wspierana przez South Hams CAB. Projekt został sfinansowany przez Centrica.

Projekt i druk: Rada Regionu South Hams